

الگوی کشت پاییزی گیاه بابونه در اورامانات به صورت دیم جایگزین الگوی کشت سنتی

شکوفه بختور*

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه رازی

Email: Bakhtvar59@gmail.com*

نتایج و تحلیل

بابونه گیاهی علفی است و یک ساله و سرمای زمستان را تحمل می کند. ارتفاع ساقه متفاوت است و به شرایط اقلیمی محل رویش گیاه بستگی دارد و بین ۵۰ تا ۸۰ سانتی متر است. در زمین های شور ساقه کوتاه و به صورت خوابیده روی زمین قرار می گیرد. زمان گلدهی بابونه متفاوت است و به رقم و شرایط اقلیمی محل رویش آن بستگی دارد. گیاهان خودرو اولین گل ها در اواخر فروردین ظاهر می شوند ولی در انواع کشت شده گلدهی با تاخیر همراه است و اولین گل ها اردیبهشت پدیدار می شوند. تمام گل ها در مدت ۱۰ تا ۱۶ روز ظاهر می شوند (نظریان و عمویی، ۱۳۹۴). در بررسی اثر ساده تاریخ کاشت بطور کلی مشاهده گردید که درصد اسانس در کشت های بهاره بیشتر از کشت پاییزه بوده و بیشترین میزان اسانس ۰.۵۹ درصد در تاریخ کاشت ۱۵ اسفندماه و کمترین میزان ۰.۴۳ درصد در تاریخ کاشت ۱۵ آبان ماه مشاهده گردید (عبادی و همکاران، ۱۳۸۸). تحقیقات نشان داد تنش خشکی با تأثیر منفی بر فتوسنتز گیاه بابونه سبب کاهش معنی دار ارتفاع و وزن خشک گل بابونه و در نهایت کاهش عملکرد اقتصادی اسانس بابونه شد (Babae et al., 2010). تنش خشکی درصد اسانس بابونه آلمانی را در مقایسه با شاهد افزایش داد. بیشترین درصد اسانس گل بابونه به میزان ۰.۹ درصد تحت تأثیر تنش خشکی ملایم دیده شد (فروودی، ۱۳۹۴). بابونه را باید با گیاهانی کشت کرد که زود بر داشت شود و زمان کافی برای آماده سازی زمین در ماه های مرداد - شهریور وجود داشته باشد. تناوب کشت بابونه با گیاهانی مناسب است که سبب گسترش علف های هرز نشوند (مانند لوبیا، خردل، نخود و...). تناوب کشت بابونه با گیاهانی که بذرها آن ها به سهولت ریزش می کنند (مانند غلات و اکثر گیاهان تیره چتریان) مناسب نیست، زیرا ریزش بذرها این گیاهان سبب گسترش علف های هرز می شوند. چون بابونه را می توان به صورت یک کشته (چند سال در یک زمین) کشت کرد. در این مورد ۱۰ و یا حتی ۱۰۰ سال می توان به کشت بابونه در یک زمین اقدام کرد. بعضی از کشورها مانند روسیه یا آلمان به مدت پنج سال اقدام به کاشت این گیاه در یک زمین می کنند (نظریان و عمویی، ۱۳۹۴).

نتیجه گیری

با توجه به اهمیت بررسی کشت محصولات در منطقه اورامانات و همچنین یافته های تحقیق و چون در اورامانات سرمای دیررس بهاره شایع است و چون ارقام کشت شونده بابونه بر خلاف ارقام خودرو دیرگل هستند برای این مناطق مناسب می باشد و از گزند سرمای دیررس بهاره مصون خواهند ماند. همچنین می توان گفت که با اینکه کشت پاییزه بر درصد گل و در نتیجه میزان اسانس تأثیر منفی دارد اما تراکم کشت می تواند آن را جبران نماید پس باید سعی شود در کشت پاییزه تراکم بذر در هکتار را بیشتر از کشت بهاره انتخاب نمود و آن را به پنجاه بوده در مترمربع رساند زمان تنش خشکی ملایم سبب افزایش درصد اسانس گل به میزان ۰.۹ درصد خواهد شد. همچنین در صورت یک کشت بودن بابونه از سال دوم افزودن ۶۰ تا ۷۰ کیلوگرم اکسید فسفر و ۵۰ تا ۷۰ کیلوگرم اکسید پتاسیم و ۱۰ تا ۲۰ کیلوگرم ازت در پاییز قبل از کشت و ۴۰ تا ۶۰ کیلوگرم ازت به صورت سرک در بهار ضروری است و از آنجا که کشت غلات ضرورت کشاورزی منطقه است و نیز ریزش بذر بابونه می تواند برای کشت سال بعد غلات میزان علف های هرز را افزایش دهد پس میتوان الگوی کشت نخود پاییزه - بابونه - عدس - بابونه را برای یک سوم و یا یک دوم زمین های اورامانات پیشنهاد نمود و برای بقیه زمین های زراعی منطقه الگوی گندم - نخود - جو - نخود را پیشنهاد نمود. همچنین پیشنهاد می شود که دولت تمهیداتی بیندیشد که به کشاورزان در کشت و تولید گیاهان دارویی کمک بیشتری شود مثلاً به آنها تسهیلات بدون سود و بلندمدت بدهد و در عرضه نهاده های ارزان قیمت مساعدت نماید و در بخش بازاریابی و عرضه تولیدات گیاهان دارویی به کشاورزان آموزش ها و تکنولوژی لازم داده شود بدین وسیله با افزایش تولید این گیاهان شاهد اشتغال زایی بیشتر در بخش کشاورزی و کاهش فقر و بیکاری در قشر روستایی این منطقه خواهیم بود.

منابع

خاتمی، معصومه؛ رمودی، محمود، گلوی، محمد (۱۳۹۶). تأثیر تنش خشکی و کودهای زیستی و شیمیایی فسفره بر ویژگی های مورفولوژیک، عملکرد گل و اسانس گیاه دارویی بابونه. علوم گیاهان زراعی ایران، دوره ۴۹، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۷، ص ۱۷۵-۱۸۴.

سالنامه آماری استان کرمانشاه سال ۱۳۸۸
عبادی، محمدتقی؛ عزیزی، مجید، میربیگی، رضا، حسن زاده خیاط، محمد (۱۳۸۸). بررسی تأثیر زمان کاشت و مقادیر مختلف بذر مصرفی بر درصد و اجزای اسانس بابونه آلمانی رقم پرسو (Presov). نشریه علوم باغبانی (علوم و صنایع کشاورزی)، جلد ۲۵، شماره ۱، ص ۵۵-۶۳.
نظریان، حسن و عمویی، علی محمد (۱۳۹۴). بسته کارآفرینی تولید بابونه.

Babae K., Amini Dehaghi M., Modares Sanavi M.A. and Jabbari R. (2010). Water deficit effect on morphology, prolin content and thymol percentage of Thyme (Thymus vulgaris L.) Iranian Journal of Medicinal and Aromatic Plants, 26 (2):248-251. (in Persian with English abstract)

چکیده

در میان روستاهای منطقه اورامانات استان کرمانشاه در شرایط اقتصادی کنونی که کشاورزان در سطوح پایین درآمدی قرار دارند و وجود نیروی کار فراوان و عمدتاً ارزان قیمت و همچنین الگوی کشت سنتی و قدیمی که عملکرد زیادی در شرایط خشکسالی ندارد و ضمناً قیمت محصول هم خسارت کشاورزان را جدا نمی کند لازم به نظر می رسد که تجدید نظری در الگوی کشت و زرع منطقه صورت بگیرد و باید دنبال محصولاتی بود که در شرایط کنونی عملکرد بیشتر و فروش بهتر و اشتغال زایی بیشتری داشته باشد لذا بر اساس مطالعاتی که در تحقیقات انجام شده قبلی و شرایط آب و هوایی منطقه و همچنین خصوصیات فیزیولوژیک و مورفولوژیک گیاهان دارویی و بخصوص گیاه بابونه صورت گرفت، در اینجا سعی شده با ذکر دلایل و مستندات از مقالات و تحقیقات صورت گرفته الگوی کشت مناسبی برای این مناطق پیشنهاد شود.

مقدمه

منطقه اورامانات در طول شرقی ۴۵ درجه و ۳۹ دقیقه تا ۴۶ درجه و ۵۰ دقیقه و عرض شمالی ۳۴ درجه و ۳۱ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۱۷ دقیقه نصف النهار گرینویچ واقع شده و شامل چهار شهرستان پاوه، جوانرود، روانسر و ثلاث و باباجانی واقع در استان کرمانشاه می باشد. این منطقه با مساحت ۴۳۷۷ کیلومتر مربع (حدود ۱۸ درصد مساحت استان کرمانشاه) از شمال به استان کردستان از شرق به شهرستان کرمانشاه و از جنوب به شهرستان دالاهو و سرپل ذهاب و از غرب به کشور عراق محدود می شود (جمعیت منطقه ۱۹۹۴۸۴ نفر می باشد (سالنامه آماری استان کرمانشاه سال ۱۳۸۸).

با پیشرفت علم و توجه جهانیان به تأثیر زبان بار استفاده از ترکیبات شیمیایی و مواد مصنوعی، جهان دوباره به استفاده از فراورده های گیاهی روی آورده است، به طوری که گفته می شود قرن بیست و یکم، قرن گیاهان دارویی است (خاتمی و همکاران، ۱۳۹۶). گیاه دارویی بابونه (*Matricaria chamomilla*) یکی از گیاهان دارویی متعلق به تیره کاسنی است. کاپیتول های این گیاه، دارای اسانسی است که در طب گیاهی، در تولید داروهای گیاهی تقویت کننده سیستم گوارشی، رفع زخم معده، داشته آور، هضم کننده غذا، ضد تشنج و ضد اسهال، رفع کم خوابی و التیام دهنده زخم ها، مورد استفاده قرار می گیرد. ماده مؤثره اصلی اسانس، کامازولن نام دارد که دارای اثرات ضد باکتریایی و ضد قارچی است (خاتمی و همکاران، ۱۳۹۶). اسانس گل های این گیاه اثر ضد میکروبی دارد و از آن در صنایع داروسازی، بهداشتی و آرایشی و غذایی نیز استفاده می شود. در صنایع بهداشتی و آرایشی از مواد مؤثره گل های بابونه، کرم های مرطوب کننده و روشن کننده پوست تولید می شود. (نظریان و عمویی، ۱۳۹۴).

با ترویج کشت بابونه و تحقق آن در مقیاس وسیع می توان با اهلی کردن گیاه بابونه و اشباع بازارهای داخلی از محصول با کیفیت ضمن درآمد زایی زیاد برای کشاورزان به خودکفایی کشور هم کمک شایانی نمود و علاوه بر آن با ارائه محصول در بسته بندی مناسب و بازاریابند زمینه صادرات آن را به سایر کشورها نیز فراهم آورد. توسعه اشتغال و جذب نیروی کارگری و کارشناسان بخش کشاورزی؛ استفاده از اراضی مازاد جهت تولید بیشتر گیاه بابونه؛ صرفه جویی در آب و افزایش راندمان از اهداف دیگر کشت این محصول است. در این مقاله ضمن برشمردن خصوصیات گیاه بابونه و مزایای کشت دیم و پاییزه آن سعی شده که این محصول به عنوان محصولی جایگزین و یا در کنار غلات در الگوی کشت مناطق اورامانات ترویج و پیشنهاد می شود.

مواد و روش ها

بیش از ۲۵ عنوان مقاله دانلود شد اما به دلیل غرابت با موضوع به تعداد معدودی اکتفا گردید، همچنین چندین نشریه و مطلب آموزشی در خصوص گیاه بابونه مورد مطالعه قرار گرفت، همچنین مطالعاتی نیز در خصوص الگوی کشت منطقه، میزان عملکرد محصول، کمیت و کیفیت اراضی زراعی و میزان بارندگی در منطقه اورامانات نیز صورت گرفت و با استخراج نتایج به دست آمده از مطالعات محققان قبلی و سنجش آنها با وضع اقتصادی و اجتماعی منطقه و شرایط آب و هوایی اورامانات، یافته هایی کسب گردید.

